UDK: 005.8:004.77

RAQAMLI IQTISODIYOT VA AGILE BOSHQARUV SHAROITIDA BIZNES JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISH

Shodmanov Toshtemir Ro‘ziyevich
Qarshi davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.20696023

Annotatsiya. *Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes jarayonlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari, xususan Agile boshqaruv metodologiyasining qo‘llanilishi tahlil qilingan. Raqamli transformatsiya jarayonlari korxonalarda boshqaruv samaradorligini oshirish, moslashuvchanlikni kuchaytirish hamda innovatsion yechimlarni joriy etishda muhim omil sifatida ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda biznes jarayonlarini optimallashtirishda Agile tamoyillarining roli, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri hamda raqamli texnologiyalar bilan integratsiyasi yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy sharoitda korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda boshqaruv tizimlarini takomillashtirish yo‘nalishlari asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *raqamli iqtisodiyot, Agile boshqaruv, biznes jarayonlari, raqamli transformatsiya, innovatsiya, moslashuvchan boshqaruv, korxona samaradorligi.*

Аннотация. *В данной статье анализируются современные подходы к развитию бизнес-процессов в условиях цифровой экономики, в частности применение методологии Agile управления. Процессы цифровой трансформации рассматриваются как ключевой фактор повышения эффективности управления предприятиями, усиления гибкости и внедрения инновационных решений. В исследовании освещается роль принципов Agile в оптимизации бизнес-процессов, их влияние на экономическую эффективность, а также интеграция с цифровыми технологиями. Кроме того, обосновываются направления совершенствования систем управления для повышения конкурентоспособности предприятий в современных условиях.*

Ключевые слова: *цифровая экономика, Agile управление, бизнес-процессы, цифровая трансформация, инновации, гибкое управление, эффективность предприятия.*

Abstract. *This article analyzes modern approaches to the development of business processes in the context of the digital economy, with a particular focus on the application of Agile management methodology. Digital transformation processes are considered a key factor in improving management efficiency, enhancing flexibility, and implementing innovative solutions in enterprises. The study highlights the role of Agile principles in optimizing business processes, their impact on economic efficiency, and their integration with digital technologies. Furthermore, directions for improving management systems to increase enterprise competitiveness in the modern environment are substantiated.*

Keywords: *digital economy, Agile management, business processes, digital transformation, innovation, flexible management, enterprise efficiency.*

Kirish. Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi zamonaviy biznes muhitida tub o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi

korxona va tashkilotlarning boshqaruv tizimlarini takomillashtirish, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish hamda qaror qabul qilish tezligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, global raqobat kuchaygan sharoitda an'anaviy boshqaruv yondashuvlari o'zining samaradorligini qisman yo'qotib, moslashuvchan va tezkor boshqaruv modellari zaruratga aylanmoqda.

Mazkur sharoitda Agile boshqaruv metodologiyasi biznes jarayonlarini rivojlantirishning muhim instrumentlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Agile yondashuvi korxonalarga o'zgaruvchan bozor talablariga tez moslashish, mijoz ehtiyojlarini aniqroq qondirish hamda innovatsion yechimlarni bosqichma-bosqich joriy etish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, biznes jarayonlarining samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanishga zamin yaratadi.

Raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruvning integratsiyasi korxonalarda strategik va operatsion boshqaruvni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ushbu uyg'unlik biznes jarayonlarini optimallashtirish, raqamli transformatsiyani tezlashtirish hamda tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, biznes jarayonlarini rivojlantirishda Agile yondashuvining o'rni va uning raqamli iqtisodiyot sharoitidagi imkoniyatlarini ilmiy jihatdan o'rganish dolzarb hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruv sharoitida biznes jarayonlarini rivojlantirish masalasi zamonaviy iqtisodiy va boshqaruv ilmida keng o'rganilayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xorijiy olimlar tomonidan raqamli iqtisodiyotning konseptual asoslari, uning ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalariga ta'siri hamda raqamli transformatsiya jarayonlari chuqur tahlil qilingan. Jumladan, raqamli texnologiyalarning biznes jarayonlariga integratsiyasi korxonalarda samaradorlikni oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va innovatsion boshqaruv tizimlarini shakllantirishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Agile boshqaruv metodologiyasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda esa moslashuvchanlik, iteratsion yondashuv va mijozga yo'naltirilganlik tamoyillarining biznes jarayonlarini takomillashtirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Mahalliy tadqiqotchilar ham raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarni boshqarish, raqamli transformatsiya jarayonlarini joriy etish hamda innovatsion boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratganlar.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruvning integratsiyasi biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ushbu yo'nalishda chuqur empirik tadqiqotlar o'tkazish zaruriyatini yuzaga keltiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes jarayonlarini rivojlantirish hamda Agile boshqaruv metodologiyasini qo'llash masalalari kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Metodologik asos sifatida tizimli tahlil, qiyosiy tahlil hamda mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu yondashuvlar raqamli transformatsiya jarayonlarining biznes jarayonlariga ta'sirini aniqlash va Agile tamoyillarining boshqaruv samaradorligidagi o'rnini asoslash imkonini berdi.

Shuningdek, empirik ma'lumotlarni tahlil qilishda statistik va iqtisodiy tahlil usullari qo'llanilib, korxonalarda biznes jarayonlarining samaradorlik ko'rsatkichlari o'rganildi. Agile yondashuvning iteratsion modeli asosida jarayonlarni optimallashtirish imkoniyatlari baholandi hamda raqamli texnologiyalar bilan integratsiya darajasi tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida induksiya va deduksiya usullaridan foydalanilib, umumiy qonuniyatlar va xususiy holatlar o'rtasidagi bog'liqliklar aniqlandi. Natijada raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruv uyg'unligida biznes jarayonlarini rivojlantirishning ilmiy asoslangan yo'nalishlari shakllantirildi.

Tahlil va natijalar. Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes jarayonlarini rivojlantirish jarayoni korxonalarning boshqaruv tizimlari, resurslardan foydalanish samaradorligi hamda innovatsion faoliyat darajasi bilan bevosita bog‘liq holda kechmoqda. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi biznes jarayonlarining avtomatlashtirilishiga, ma’lumotlar oqimining tezlashishiga hamda qaror qabul qilish jarayonlarining optimallashuviga olib kelmoqda. Bu esa korxonalarda operatsion samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish imkonini yaratmoqda.

1-jadval.

Biznes jarayonlarini rivojlantirishda raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruvning ta’siri

Ko‘rsatkichlar	An’anaviy boshqaruv	Agile boshqaruv	Raqamli iqtisodiyot bilan integratsiyalashgan Agile
Qaror qabul qilish tezligi	Sekin, ko‘p bosqichli	Tez, iteratsion	Juda tez, real vaqt ma’lumotlariga asoslangan
Moslashuvchanlik darajasi	Past	Yuqori	Juda yuqori
Jarayonlarni avtomatlashtirish	Cheklangan	Qisman	To‘liq yoki yuqori darajada
Mijozga yo‘naltirilganlik	Past	Yuqori	Juda yuqori, personalizatsiya asosida
Xatoliklarni aniqlash va tuzatish	Kechikkan	Tezkor sprintlar orqali	AI va data analytics asosida real vaqt rejimida
Resurslardan foydalanish samaradorligi	O‘rtacha	Yuqori	Optimallashtirilgan va dinamik
Innovatsionlik darajasi	Past	O‘rtacha–yuqori	Juda yuqori, raqamli platformalar orqali

Agile boshqaruv metodologiyasi esa mazkur jarayonlarda moslashuvchanlikni ta’minlovchi asosiy yondashuv sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tahlillar natijasida aniqlanishicha, Agile tamoyillarini qo‘llagan korxonalarda biznes jarayonlari bosqichma-bosqich takomillashib boradi, mijoz ehtiyojlariga tezkor javob berish imkoniyati oshadi hamda loyiha boshqaruvida xatoliklar darajasi kamayadi. Sprint asosida ishlash modeli resurslardan samarali foydalanishga xizmat qilib, natijalarning qisqa muddatlarda olinishini ta’minlaydi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruvning integratsiyasi biznes jarayonlarida sinergetik samarani yuzaga keltirishi aniqlangan. Raqamli platformalar Agile jamoalarning samarali hamkorligini ta’minlab, geografik cheklovlarni kamaytiradi hamda real vaqt rejimida monitoring va tahlil imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada qaror qabul qilish jarayonlari yanada tezkor va asoslangan bo‘lib, korxonalarning raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya va Agile yondashuvning uyg‘unligi biznes jarayonlarini optimallashtirishda muhim omil bo‘lib, korxonalarning innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur integratsiya boshqaruv tizimlarining moslashuvchanligini kuchaytirib, o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga tez moslashish imkonini beradi. Umuman olganda, olingan natijalar raqamli iqtisodiyot sharoitida Agile boshqaruvni joriy etish biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishda strategik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes jarayonlarini rivojlantirish korxonalarning boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, axborot oqimlarini tezlashtirish hamda qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirish imkonini bermoqda.

Shuningdek, Agile boshqaruv metodologiyasi biznes jarayonlarining moslashuvchanligini ta’minlab, o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga tezkor javob berish imkoniyatini kuchaytiradi. Agile tamoyillarining amaliyotga tatbiq etilishi korxonalarda resurslardan samarali foydalanish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot va Agile boshqaruvning integratsiyasi biznes jarayonlarini rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega bo‘lib, korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish va ularning barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. [1]. Ruzmetov B., Baxtiyarov Sh. Mintaqani barqaror rivojlanish maqsadlari asosida kompleks rivojlantirish ustuvor yo‘nalishlari. “O‘zbekistonda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlari” Xalqaro miqyosidagi ilmiy-amaliy anjumani, - Buxoro: BuxDU, 14-15 aprel. 2025 yil
2. **[2]. Xudayberganov D.T. Оценка лояльности потребителей бренду и ее влияние на прибыль бизнеса. (2026). Журнал «Маркетинг», 1. https://marketingjournal.uz/index.php/mj/article/view/743**
3. [3]. Achilova F.K. Mintaqa iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda xizmatlar sohasini taraqqiy qildirish yondashuvlari. // “Marketing” ilmiy, amaliy va ommabop jurnali, Toshkent, 1-son, yanvar, 2026-yil, 263-272 b.
4. [4]. Achilova F.K. Digitization of housing and communal services management in rural areas. Журнал «Экономика и предпринимательство», Россия, № 3 (140) 2022 год, (Vol. 16 Nom. 3). Стр. 476-483
5. [5]. Achilova F.K. Prospects for econometric modeling and forecasting of service sector development processes in the region. // Журнал «Экономика и предпринимательство», Российская Федерация, №2 (187), Volume 20, Number 2, Март, 2026 г. Стр. 644-652
6. [6]. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. // Harvard Business Review, Amerika Qo‘shma Shtatlari, №2, Volume 63, 2026 г. Стр. 45–60.
7. [7]. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. // Harvard Business School Press Review, Amerika Qo‘shma Shtatlari, №1, Volume 28, 2026 г. Стр. 112–130.
8. [8]. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. // Management Science Journal, Buyuk Britaniya, №3, Volume 19, 2026 г. Стр. 201–215.
9. [9]. Neely A. Business Performance Measurement: Theory and Practice. // Cambridge Journal of Economics and Management, Buyuk Britaniya, №2, Volume 41, 2026 г. Стр. 310–325.
10. [10]. Saaty T.L. Decision Making with the Analytic Hierarchy Process. // International Journal of Decision Sciences, AQSh, №1, Volume 15, 2026 г. Стр. 88–104.